

Гирка Ірина,
*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри інформатики
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

ФІЛОСОФСЬКІ ПРИНЦИПИ ЩОДО АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЙ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПРОВІДНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ КРАЇН ЄВРОПИ В МІЖНАРОДНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Анотація. У статті проаналізовано та визначено філософські принципи наведено аналіз аналізу стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі. Автор приходить до висновку, що порівняльно-педагогічний аналіз стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі необхідно проводити з урахуванням фундаментальних положень філософії, а саме принципів відповідності, цілісності, взаємозалежності та взаємозв'язку, науковості та практичної значущості, об'єктивності, суперечливості, розвитку, всебічного розгляду, вивчення загального в окремому та через окреме й законів єдності та боротьби протилежностей і взаємного переходу кількісних змін у якісні тощо.

Ключові слова: позиціонування, методологія, методологія дослідження, стратегія, провідні університети.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах розвитку конкуренції, зокрема в освітній галузі через наявність великої кількості закладів вищої освіти, багатоаспектність пропонованих освітніх послуг та різноманітність освітніх й соціальних пропозицій тощо спостерігається переорієнтація освітньої політики навчального закладу на позиціонування та демонстрацію переваг перед конкурентами задля позитивної мотивації споживачів освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що окремі аспекти методології порівняльної педагогіки досліджували Н. Гетьманцева. [1, С. 65], С. Гончаренко [2, С. 2-10], О. Локшина [5, С. 36–46.], А. Сбруєва [7,

С. 15–21.], П. Сікорський [8, С. 5–10.], А. Харківська [11, С. 154–161], Є. Хриков [6], Г. Щука [13] та інші.

Порівняльно-педагогічне дослідження – це спеціально організований процес пізнання, в якому формуються теоретичні систематизуючі знання про сутність педагогічних фактів, явищ, процесів, що відбуваються в різних освітніх системах на глобальному (світовому), регіональному (континентальному) та локальному (національному, етнічному) рівнях з метою виявлення загальних спільних і відмінних рис, педагогічного досвіду для подальшого удосконалення цих систем [3, С. 70; 6; 13].

Формулювання цілей статті. Наукове обґрунтування методологічних підходів до аналізу стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі (МІП) пов'язане із методологією порівняльно-педагогічних досліджень.

Методологія порівняльно-педагогічного дослідження є результат інтеграції фундаментальних положень філософії, психології, соціології, загальної педагогіки, теорії інформації, що сприяє науковому розумінню, аналізу та прогнозуванню перспектив розвитку педагогічної теорії та практики.

Отже, аналіз стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в МІП передусім залежить від правильності обрання філософських методологічних підходів, принципів та методів.

Виклад основного матеріалу

Філософію з наукою об'єднує прагнення до побудови знання в теоретичній формі, до логічної доказовості своїх висновків. Філософія в тій чи іншій мірі виконує функцію методології пізнання та світоглядної інтерпретації отриманих результатів [7, С.14].

Як зазначає, С. Гончаренко «особливо гостро сьогодні стоїть проблема методологічних досліджень у галузі педагогіки. Вони мають розкривати специфіку педагогіки, її зв'язки з іншими науками, умови формування педагогічної теорії, проблеми педагогічного факту, логіку педагогічного

дослідження, межі й умови застосування формалізації в педагогічних дослідженнях, знання про предмет і об'єкт педагогіки в цілому й окремо взятого педагогічного дослідження» [2, С. 2–10.].

Надалі автор обґрунтовує, що «В таких дослідженнях повинні конкретизуватися знання про методи науки стосовно сфери освіти. Завдання цих досліджень – виявляти закономірності й тенденції розвитку педагогічної науки в її зв'язку з практикою, принципи підвищення ефективності і якості педагогічних досліджень, а також аналізувати понятійний склад і методи пізнання в педагогіці. Методологічні педагогічні знання повинні бути орієнтиром для проведення спеціально- (конкретно-) наукових досліджень» [2, С. 2–10.].

Теоретики порівняльного аналізу (Г. Берей, Б. Вульфсон, В. Holmes, І. Кендл) вважають, що компаративісти повинні самі розробляти методологію власного дослідження, взявши до уваги наступні особливості проведення порівняльно-педагогічних досліджень: визначення порівнянності об'єктів: при виборі для порівняльного аналізу двох або декількох національних систем освіти потрібно виходити з доцільності їх зіставлення (Б. Вульфсон); еволюція освіти повинна розглядатися на фоні соціально-економічного, політичного та культурного розвитку досліджуваних країн (Б. Вульфсон, І. Кендл, З. Малькова); в будь-якому порівняльно-педагогічному дослідженні доцільно виділяти етап удосконалення системи освіти в світі на основі узагальненого та науково оціненого міжнародного досвіду (І. Кендл) [13].

Е. Заїр-Бек доводить доцільність розробки авторської методології дослідження та зазначає, що «методологічні орієнтири допомагають визначати, яка інформація потрібна; вказують на найбільш прийнятні джерела інформації; дозволяють критично оцінити зібрану інформацію; окреслити структуру дослідження; проаналізувати потенційно сильні й слабкі сторони вибраної структури дослідження» [4].

Погоджуючись із С. Гончаренко, Е. Заїр-Беком та враховуючи висновки вищенаведених науковців, щодо необхідності визначення методологічних основ для конкретного порівняльно-педагогічного дослідження.

Термін „методологія” походить від грец. *methodos* – шлях дослідження або пізнання, теорія, учення, та *logos* – слово, поняття. Методологія визначається як: вчення про правила мислення при створенні теорії науки [12, С. 56]; концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об’єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища явища [7, С. 168]; «загальна система теоретичних знань, які виконують роль провідних принципів наукового пізнання, шляхів та засобів реалізації наукового дослідження» [3, С. 70].

О. Сухомлинська вважає, що «методологія дослідження включає в себе систему знань (і способи їх одержання) про засади і структуру педагогічної теорії, підходи до досліджуваних процесів і явищ, а також метод формування навичок і розвиток особистісних якостей» [9, С. 10].

Н. Гетьманцева у дослідженні «Методологія наукових досліджень», зазначає, що «методологія дослідження – сукупність цілей, підходів, пріоритетів, принципів побудови, форм і методів дослідження» [1, С. 65].

Г. Щука доводить, що «сучасна порівняльна педагогіка відрізняється повною методологічною невизначеністю; широка сфера порівняльно-педагогічних досліджень вимагає від науковця створення власної методологічної програми і обмежує можливість використання моделей, розроблених іншими дослідниками; при проведенні порівняльно-педагогічних досліджень головну увагу треба зосередити навколо визначення порівнянності об’єктів, репрезентативності фактичного матеріалу та встановлення критеріїв порівняння; при проведенні порівняння важливо дотримуватися компаративістського підходу, не замінюючи його на порівняння як метод дослідження; порівнювати не елементи системи, а її

структуру та функціональні зв'язки, тобто забезпечити «порівняння порівняння» [13].

Є. Хриков, О. Адаменко, В. Курило та інші, наголошують, що «розробка методології – це обґрунтування проекту майбутнього педагогічного дослідження. Обґрунтована та реалізована методологія дозволяє досліднику отримати нове наукове знання» [6, С. 91].

Розуміння взаємозв'язку системності з принципами відповідності, цілісності, взаємозв'язку та взаємозалежності, які є одними з основних фундаментальних методологічних принципів філософії, зосередили нашу пізнавальну діяльність гносеологічному плані на: діалектичне розуміння позиціонування провідних університетів країн Європи в МПП; виявлення детермінантів даного процесу; відокремлення основних ознак від вторинних; розкриття взаємодії виявлених детермінантів (значення яких, більш за все, буде різним у досліджуваній проміжок часу; якщо значення знижується – стратегія позиціонування не є ефективною); взаємозв'язок суперечного та тотожного тощо.

Враховання принципу об'єктивності спрямувало наш науковий пошук на виявлення причин необхідності розробки стратегій позиціонування університетів; визначення параметрів, критеріїв та показників, що характеризують ефективність даних стратегій; здійснення компаративного аналізу стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в МПП.

На доцільності використання даного принципу наголошує й Б. Вульфсон «одним з головних принципів порівняльної педагогіки є об'єктивність фактичного матеріалу, чітке відокремлення закономірного від випадкового, верифікованих фактів від надуманих гіпотез.

Діалектичне розуміння стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі розглянуто з врахуванням закону єдності та боротьби протилежностей, що дозволило дослідити стратегію цього процесу одночасно як передумову та

наслідки планування й впровадження загальної стратегії діяльності ЗВО; виявлення протиріч, як каталізаторів змін; а також положень закону взаємного переходу кількісних змін у якісні.

Врахування філософського принципу суперечливості дозволило виявити протиріччя, які стали рушійною силою ефективних стратегій (у тому числі аналіз альтернатив, дій протилежностей, взаємозв'язків внутрішнього та зовнішнього середовища тощо) позиціонування досліджуваних нами університетів.

Виділення суттєвіших ознак, характеристик, параметрів стратегії позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі відбувалося відповідно до принципу всебічності розгляду та досліджувалися нами як єдність й взаємодія внутрішнього та зовнішнього середовищ ЗВО, так як ґрунтовний порівняльно-педагогічний аналіз даних стратегій можливий лише за умови розуміння стратегії позиціонування як цілісного об'єкту (єдність) із притаманними йому характеристиками (параметрами) між якими існує або може встановлюватися, взаємна однозначна відповідність,

При цьому діалектичне розуміння позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі та врахування багатоплановості вищенаведених філософських категорій спрямувала наше дослідження на виявлення найбільш загальних суттєвих і специфічних ознак стратегій позиціонування ЗВО, що мають місце в дійсності та сприяють ефективності впровадження даних стратегій.

Розуміння сутності філософського принципу розвитку зорієнтувало нас на аналіз наявних перспективних планів і стратегічних цілей позиціонування ЗВО та розгляд стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі як неперервного процесу (системно-структурних перетворень) інтеграційного підвищення іміджу закладу вищої освіти в зовнішньому середовищі, результатом якого є досягнення більш високого рівня репутації університету у світі.

Наукова розвідка стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі відбувалася на основі одного з фундаментальних положень філософії, а саме принципу "вивчення загального в окремому і через окреме", який використовувався для виявлення системоутворюючих та системновзаємнопов'язаних чинників стратегій позиціонування ЗВО; при визначенні загально та конкретнонаукових методологічних підходів для проведення компаративного аналізу даних стратегій; для їх порівняння, а також для виявлення детермінантів даних стратегій.

Отже, порівняльно-педагогічний аналіз стратегій позиціонування провідних університетів країн Європи в міжнародному інформаційному просторі було проведено з урахуванням фундаментальних положень філософії, а саме принципів відповідності, цілісності, взаємозалежності та взаємозв'язку, науковості та практичної значущості, об'єктивності, суперечливості, розвитку, всебічного розгляду, вивчення загального в окремому та через окреме й законів єдності та боротьби протилежностей і взаємного переходу кількісних змін у якісні тощо

Список використаних джерел

1. Гетьманцева Н. Д. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. для магістерських програм «Менеджмент корпорацій (АТ) та «Менеджмент малого бізнесу». Київ: КНЕУ, 2009. 516 с.
2. Гончаренко С. У. Методологічні засади побудови педагогічної теорії. *Шлях освіти*. Київ: Педагогічна преса, 2007. № 2. С. 2–10.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.,
4. Заир-Бек Е. С. Роль новых подходов в сопоставительных исследованиях для развития теории образования. *Письма в Эмиссия. Оффлайн (The Emissia. Offline Letters): электронный научный журнал*. 2006. URL: <http://www.emissia.org/offline/2006/1005.htm> (дата звернення: 23.10.2018).
5. Локшина О. І. Порівняльна педагогіка в Україні у вимірі розвитку світової компаративістики. *Український педагогічний журнал = Ukrainian educational journal*. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2015. № 1. С. 36–46.
6. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт. кол.: Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, В. С. Курило та ін.; за заг. ред. В. С. Курило, Є. М. Хрикова; Держ. закл. «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 248 с.

7. Методологія наукової діяльності: навчальний посібник. Вид. 2-ге, допов. / Д. В. Чернілевський та інші; за ред. професора Д. В. Чернілевського. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
8. Сбруєва А. Макропедагогіка як галузь педагогічної науки. *Шлях освіти*. Київ: Педагогічна преса, 2003. № 4. С. 15–21.
9. Сікорський П. Методологічні підходи до розв'язання суперечностей педагогічного процесу. *Шлях освіти*. Київ: Педагогічна преса, 1999. № 2. С. 5–10.
10. Сухомлинська О. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття. *Шлях освіти*. Київ: Педагогічна преса, 2007. № 4. С. 6–12.
11. Харківська А. А. Порівняльний аналіз варіативності системи ECTS у країнах Європи та Україні. *Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки: зб. наук. пр.* Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. № 5. С. 154–161.
12. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. 6-те вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2008. 310 с.
13. Щука Г. П. Методологічні основи порівняльно-педагогічних досліджень. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_2_10 (дата звернення: 23.10.2018).

*Гирька Ирина,
кандидат педагогических наук,
преподаватель кафедры информатики
Коммунального учреждения «Харьковская
гуманитарно-педагогическая академия»
Харьковского областного совета*

**ФИЛОСОФСКИЕ ПРИНЦИПЫ ПО АНАЛИЗА СТРАТЕГИЙ ПОЗИЦИОНИРОВАНИЯ
ВЕДУЩИХ УНИВЕРСИТЕТОВ СТРАНЫ ЕВРОПЫ В МЕЖДУНАРОДНОМ
ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ**

***Аннотация.** В статье проанализированы и определены философские принципы приведен анализ анализа стратегий позиционирования ведущих университетов стран Европы в международном информационном пространстве. Автор приходит к выводу, что сравнительно-педагогический анализ стратегий позиционирования ведущих университетов стран Европы в международном информационном пространстве необходимо проводить с учетом фундаментальных положений философии, а именно принципов соответствия, целостности, взаимозависимости и взаимосвязи, научности и практической значимости, объективности, противоречивости, развития, всестороннего рассмотрения, изучения общего в отдельном и через отдельное и законов единства и борьбы противоположностей и взаимного перехода количественное их изменений в качественные и др.*

***Ключевые слова:** позиционирование, методология, методология исследования, стратегия, ведущие университеты.*

*Girka Iryna
candidate of pedagogical sciences,
lecturer at the Department of Informatics
Communal Institution "Kharkiv
humanitarian pedagogical academy»
Kharkiv Regional Council*

**PHILOSOPHICAL PRINCIPLES FOR THE ANALYSIS OF STRATEGIES FOR THE
POSITIONING OF EUROPEAN LEADERSHIP UNIVERSITIES IN THE INTERNATIONAL
INFORMATIVE SPACE**

Abstract. *The article analyzes and determines the philosophical principles of analysis of the analysis of positioning strategies of the leading universities of European countries in the international information space. The author concludes that the comparative and pedagogical analysis of the strategies of positioning leading European universities in the international information space must be conducted taking into account the fundamental principles of philosophy, namely the principles of conformity, integrity, interdependence and interconnectivity, scientific and practical significance, objectivity, contradiction, development, comprehensive consideration, the study of the general in a separate and through separate laws of unity and the struggle of opposites and the mutual transition quantitative their changes in quality, etc.*

Key words: *positioning, methodology, research methodology, strategy, leading universities.*